

25 let škofjeloškega gospodarstva

Izvleček

V prispevku obravnavamo razvoj škofjeloškega gospodarstva v obdobju po osamosvojitvi Slovenije leta 1991. Globalizacija je bila v tem obdobju temeljni svetovni megatrend, njegove posledice so izrazito in naraščajoče vplivale tudi na škofjeloško gospodarstvo, saj je sodobni svet vedno bolj prepleten in soodvisen. Temeljna ugotovitev prispevka je, da se je škofjeloško gospodarstvo v tem obdobju prestrukturiralo in se dokaj uspešno vključilo v svetovne gospodarske tokove. Ugodna je bila tudi ohranitev medsebojne prepletenosti industrije, obrti in zadružništva ter pozitivna povezanost z razvojem širšega družbenega okolja na Škofjeloškem. Podrobneje obravnavamo procese v političnem in ekonomskem okolju, ki bodo v prihodnje na škofjeloško gospodarstvo imeli še močnejši vpliv.

Ključne besede: gospodarstvo, Škofja Loka, Slovenija, globalizacija, politična ekonomija, megatrendi, avtomobilska industrija, bančništvo, zadružništvo, obrt, kmetijstvo, šolstvo življenjsko-sekvenčni in denarno-sekvenčni sistemi.

Abstract

Twenty-five years of the Škofja Loka economy

The paper discusses the development of the Škofja Loka economy in the period since Slovenia gained independence in 1991. Globalization has been the basic global megatrend during this time; its effects are pronounced and it has a growing impact on the Škofja Loka economy, because the modern world is increasingly intertwined and interdependent. The main finding of the paper is that the Škofja Loka economy was restructured in this period and included fairly successfully into global economic flows. The preservation of the interdependence among industry, crafts and cooperatives and the positive correlation with the development of the wider social environment in Škofja Loka is also favourable. It treats in more detail processes in the political and economic environment that will have an even stronger impact on the Škofja Loka economy in the future.

Keywords: economy, Škofja Loka, Slovenia, globalization, political economy, megatrends, automobile industry, banking, cooperatives, small business, agriculture, education, life-sequential and cash-sequential systems.

Namen tega prispevka je predstaviti nekaj najpomembnejših dejstev o razvoju škofjeloškega gospodarstva v obdobju samostojne slovenske nacionalne države. Kakšno je bilo začetno stanje ob osamosvojitvi leta 1991 in kakšno je danes? Kakšne so bile najpomembnejše spremembe v političnem in makroekonomskem okolju v Sloveniji, Evropi in svetu? Smo v obdobju intenzivne globalizacije, povezanosti vseh družbenih in gospodarskih tokov in dejavnosti. Kako se je škofjeloško gospodarstvo prilagajalo spremembam v okolju in kako se je razvijal odnos med škofjeloškim gospodarstvom in družbenim okoljem Občine Škofja Loka? Kako harmonično so se razvijala medsebojna razmerja med posameznimi gospodarskimi segmenti, kot so obrt, industrija, zadružništvo? Pri pridobivanju podatkov so mi prijazno pomagali v BSC, poslovno podpornem centru, Območni gospodarski zbornici, Območni obrtno-podjetniški zbornici in drugih institucijah. Vsebinske ocene preteklega gospodarskega dogajanja, sedanjega trenutka in perspektiv so mi zaupali direktorji največjih podjetij v občini (LTH Castings Ulitki d. o. o., Knauf Insulation d. o. o., Filc d. d. in SIBO Group d. o. o.), Loške zadruge, Šolskega centra, obrtniki in podjetniki. Pri povzetkih nekaterih najpomembnejših slovenskih makroekonomskih kazalcev mi je pomagal mag. Velimir Bole iz Ekonomskega inštituta (EIPF).

Glavne značilnosti in procesi globalnega političnega in makroekonomskega okolja

Makroekonomski in geopolitični dejavniki razvoja in njihov vpliv na škofjeloško gospodarstvo

Človeštvo je že v 80. letih 20. stoletja doseglo raven razvitosti znanja in tehnologij, ki bi lahko omogočila kakovostno življenje vseh zemljanov. Lahko bi spoštovali principe trajnostnega upravljanja z omejenimi naravnimi viri in zagotavljali naravno in družbeno okolje, ki bi omogočalo in spodbujalo ljudi k aktivnemu, ustvarjalnemu in sodelovalnemu življenju. Tem razmeram se je človeštvo precej približalo s stanjem v zahodnih demokracijah v obdobju 50. do 70. let 20. stoletja, v t. i. »zlato dobi kapitalizma«. V obdobju od 80. let naprej pa gredo megatrendi v drugo smer. Prevladuje **ekstraktivna** naravnost, tako v odnosu do naravnega okolja kot v odnosu do ljudi. Vsako leto zaradi lakote umre več otrok kot v času holokavsta! Propadanje naravnega okolja povzroča vse več bolezni in alergij, trend naraščanja nekaterih vrst rakastih obolenj bo v naslednjih letih povzročil do 70 % povečanje te bolezni. Uničevanje vrst organizmov je doseglo raven t. i. tretjega uničenja, obdobja dinozavrov. Vremenske ujme se stopnjujejo. Doktrina, ki daje podlago in okvir za tak odnos do narodnih gospodarstev in sveta, je **neoliberalizem z visoko in naraščajočo financializacijo**. Povečujejo se nesorazmerja na globalni, nacionalni in osebni ravni. Navedena nesorazmerja povečujejo nevarnost 3. svetovne vojne in nepovratnega uničenja naravnega oko-

lja. Postavlja se vprašanje, ali se stvari kar same zlagajo skupaj v tej smeri, ali pa je v ozadju zavestno usmerjanje svetovnih megatrendov. Razmišljanja heterodoksnih mislecev, znastvenikov in publicistov so pogosto marginalizirana kot čudnaško zatekanje k »teorijam zarote«.

Poglabljanje v dokumente, kot so Washingtonski konsenz, Trumanova doktrina, Brezsinskega doktrina, Wolfowitzeva doktrina, Monrojeva doktrina in kontinuiteta v dokumentih WTO, EU, Lizbonski pogodbi, TTIP, TPP, CETA, TISA, TRIPS in drugih aktualnih dokumentih, **potrjuje domnevo o zavestnem vodenju človeštva v določeni smeri**. Samo dejstvo, da se številne svetovne elite in gremiji ukvarjajo z načrtovanjem temeljnih smeri in načinov razvoja človeštva, bi bilo lahko logično in pozitivno. Vprašanje pa je, kakšni **motivi in vrednote** vodijo najvplivnejša svetovna omrežja. Vodilni misleci in publicisti heterodoksne, tj. korpokraciji nepodrejene miselnosti (Chomsky, West, Wolin, Hedges, Zinn, Klein, Hudson, Kelton, Murphy, Chang, Craig, Kall ...) se strinjajo v oceni, da v najvplivnejših omrežjih prevladujejo osebnosti in doktrine, ki so nasprotno humanizmu, nasprotno motivom in usmeritvam »dobrega«.

Kaj je dobro in kaj slabo?

Kakovost človekovega življenja, **koncept dobrega**, lahko zasledujemo v zgodovinski kontinuiteti:

Platon, Sokrat, Aristotel, Kant, Nietzsche

Aristotel:

Zlobnost

Nebrzdanost

Zadržanost

Krepostnost

DOBRO povezujemo s **trajnostno, stabilno, harmonično, državotvorno!**

DOBRO življenje je **kakovostno življenje**, ki je možno samo v **kakovostni družbi**, utemeljeni na **družbeni pravičnosti** in v **kakovostnem naravnem okolju**. Dobra država je tista država, ki skrbi za trajnostno uporabo vseh človeških in materialnih virov, ki omogoča in spodbuja razvoj in uporabo potencialov vsakega državljana, ki motivira dosežke v skupno dobro in vsakemu državljanu omogoča dostojanstvo. Pomembni svetovni ekonomisti, na čelu z Josephom Stiglitzem, Nobelovim nagrajencem za ekonomijo, nekdanjim glavnim ekonomistom Svetovne banke, se strinjajo s stališči Karla Polanyia, da je umeščenost (embeddedness) gospodarstva znotraj družbe kot celote nujna za obstoj in razvoj človeštva. Temu bi lahko dodali, da je nujna tudi umeščenost finančnega sektorja znotraj gospodarstva in družbe. Najbolj celovito se do teh vprašanj opredeljuje kanadski filozof John McMurty v okviru money-sequenced (denarno-sekvenčnega)

ali life-sequenced (življenjsko-sekvenčnega) družbeno-ekonomskega sistema.

Umestno je vprašanje, ali so ljudje v osnovi dobri ali slabi. Uveljavljena ameriška pravnica Zephyr Teachout v svoji knjigi o korupciji zagovarja stališče, da so ljudje nagnjeni k dobremu razmišljanju in dejanjem ali k negativnemu razmišljanju in dejanjem – v odvisnosti od **sistema** (družbenega okolja, institucij), ki jih motivira in usmerja. Eden od gradnikov neoliberalne doktrine in propagande je krepitev slabe vesti državljanov, da so sami krivi za svoje težave in da samo pohlep (greed) vodi k uspehu. Najuspešnejši bodo najbogatejši in njihovo bogastvo bo kapljalo navzdol in ustvarjalo pozitivne učinke tudi za potrošniške množice.

»Biblija« politično ekonomskega dogajanja v zadnjih desetletjih je **Washingtonski konsenz** (WK), katerega glavni akterji so BIS, IMF, Svetovna banka, EU, Evropska centralna banka, FED, Wall Street ...

Leta 1989 je bilo oblikovanih naslednjih 10 priporočil WK:

1. države naj se čim manj zadolžujejo in se izogibajo velikim fiskalnim deficitom glede na BDP;
2. preusmeritev javnih izdatkov od subvencij k zagotavljanju široko zastavljenih ključnih storitev za rast in revne, kot so npr. osnovna izobrazba, zdravstveno varstvo, infrastrukturno investiranje;
3. davčna reforma v smeri širjenja davčne osnove in nizke progresivnosti davkov;
4. skromne, tržno določene obrestne mere;
5. konkurenčna valutna menjalna razmerja;
6. liberalizacija trgovine: liberalizacija uvoza, s posebnim poudarkom na odpravi kvantitativnih omejitev (licence ipd.); morebitna zaščita le z nizkimi in poenotenimi carinami;
7. liberalizacija neposrednih tujih investicij;
8. privatizacija državnih podjetij;
9. deregulacija: odprava regulative, ki omejuje tržni dostop ali omejuje konkurenco, razen tiste, ki je utemeljena z varnostjo, okoljskimi in potrošniškimi normami in razumnim nadzorom finančnih institucij;
10. pravna zaščita lastniških pravic.

Marsikaj od naštetega se sliši dobro in bi bilo, teoretično, lahko vsaj delno koristno za razvoj narodnih gospodarstev. Vendar pride do znane razlike med obliko in vsebino, med parolami in realnim življenjem, med privlačnimi naslovi in prikritimi načrti. In res je prišlo do pomembnih makroekonomskih premikov v **negativni smeri**, če naredimo konkretne primerjave po posameznih področjih:

Pred 1980	Od 1980 naprej
<i>Obrestne mere, ki določajo cene za obveznice, delnice in nepremičnine</i>	
Stalno naraščanje do maksimuma pri 20 % – zato so bile cene obveznic in drugih naložb nizke.	Padajoče obrestne mere spodbujajo naraščanje delniških tečajev in delniškega prometa, kar je vplivalo tudi na povečevanje cen nepremičnin.
<i>Raven plač</i>	
Stalno naraščanje povprečnih in agregatnih realnih plač in življenjskega standarda.	Stagnacija realnih povprečnih in agregatnih plač, z naraščajočim deležem stroškov za odplačilo dolgov, stanovanja in socialnih prispevkov.
<i>Politična filozofija</i>	
Prevladuje socialno-demokratska politika, keynesianska javna poraba kot proticiklični stabilizator.	Neoliberalna deregulacija in privatizacija, demontaža socialnih programov in javnih investicij v infrastrukturo.
<i>Davčna filozofija</i>	
Progresivna obdavčitev prihodkov, obdavčenje nepremičnin in finančnega bogastva.	Premik težišča obdavčenja od nepremičnin, raznih oblik finančnih naložb, visokih prihodkov na plače, zaposlene in potrošnike (DDV).
<i>Razdelitev premoženja in prihodkov</i>	
Trend enakomernejše porazdelitve premoženja in prihodkov.	Naraščajoča polarizacija in koncentracija premoženja in prihodkov v rokah 1 %.
<i>Bančna regulacija</i>	
Po svetu in tudi v ZDA (kjer to ureja zakon Glass - Steagall) je bančno poslovanje s komitenti ločeno od špekulativnega investicijskega bančništva.	Ukinitve zakona Glass - Steagall leta 1999 v ZDA je sprožila usodne, velikanske spremembe, tako v ZDA kot po svetu. Wall Street je začel ustanavljati holdinške družbe, ki so absorbirale komercialne banke in hranilnice. Od Čila do postsovjetske zveze so bančne podružnice prevzele nadzor nad industrijskimi družbami in skupinami.
<i>Pravna država</i>	
Pregon finančnih prevar, še posebej po Savings&Loans krizi (1980).	Dekriminalizacija finančnih in računovodskih prevar, še posebej pod ameriškim generalnim tožilcem Ericom Holderjem.
<i>Pokojnine</i>	
Pokojninsko zavarovanje zagotavlja zaposlenim dostojno pokojnino ob upokojitvi po medgeneracijskem, solidarnem, »pay-as-you-go« sistemu. Javni pokojninski sistem zbrana sredstva nalaga v zanesljive naložbe v okviru narodnega gospodarstva, s tem se sproti povečujeta povpraševanje in potrošnja.	Pokojninski kapitalski načrti so reducirani na individualno ali skupinsko nalaganje v pokojninske sklade, ki v praksi izginejo v stečajih. Upravitelji denarja sredstva nalagajo v špekulativne naložbe, ki so praviloma izven realnega sektorja in ne spodbujajo rast družbenega proizvoda.
<i>Računovodstvo in kakovost statistike</i>	
Močna državna regulativa zagotavlja poštene finančne in ekonomske statistike. Revizijsko podjetje Arthur Andersen je bilo npr. likvidirano zaradi svoje prevarantske vloge pri poneverbi Enron.	Prilagojeno računovodstvo in podružnice, ki niso izkazane v bilancah (po vzoru Enrona), povzročajo naraščajočo nerealnost korporativnih izkazov z namenom, da se izognejo davkom.

<i>Upniško/dolžniška zakonodaja</i>	
Izrazito humanitarna naravnost do dolžnikov na temelju zakonov o stečaju in odpis dolgov.	Osební stečaj je postal težji, predvsem ko so v ZDA narasli dolgovi gospodinjstev, podjetij in države. Zadolžene države so prisiljene javni sektor privatizirati z odprodajami rentniško naravnanih privatnih kupcev.
<i>Mednarodna trgovina in finance</i>	
Trgovinske bilance konkurenčnost običajno kažejo na osnovi relativnih cen in življenjskih stroškov.	Stroški delovne sile in proizvodni stroški vse bolj odražajo obresti, najemnine in druge elemente finančno-zavarovalniško-nepremičninskega sektorja, ne pa toliko direktnih proizvodnih stroškov.

Visoko financiralizirani kapitalizem, s tem ko ignorira **končno naravo** virov in zanemarljivo dolgoročno blaginjo planeta in biotske raznovrstnosti, **ogroža našo eksistenco!**

Temeljne nevarnosti za obstoj in razvoj človeštva:

- razmah naraščajočega števila vojaških konfliktov na raven 3. svetovne vojne;
- propadanje naravnega okolja;
- povečevanje neenakosti, propadanje javnih socialnih sistemov;
- naraščajoče negativno učinkovanje družbenih razmer, ki ljudi izločajo iz aktivne vloge in jih silijo na družbeni rob bolezní, depresije, kriminala, drog, obupa;
- pretirano potrošništvo, hedonizem, razvrat, sprijenost bogatih elit, plehkost medosebnih odnosov;
- pretirane razlike v premoženju in dohodkih.

Nastete nevarnosti imajo **skupni imenovalec**:

Ogromna in naraščajoča koncentracija – koncentracija finančne in politične moči! Po podatkih Oxfam ima 62 posameznikov v lasti toliko premoženja kot 4 revnejše milijarde zemljanov! To pomeni, da ima kontrolo nad vsem premoženjem na Zemlji 0,00000885 % posameznikov. Milijarderjev v dolarjih je okrog 1800. Če bi se naselili v eni državi, bi bila ta država, s 1.800 prebivalci, na 3. mestu na svetu po premoženju (za ZDA in Kitajsko).

Mehanizem, ki omogoča to koncentracijo in obvladovanje politike s finančnimi sredstvi, prebivalstvo pa s propagandnimi sredstvi poneumljanja, histerizira in zavaja, je **finančno-spekulativni sektor**, ki z naraščajočim obsegom **zadolževanja** povzroča upadanje gospodarske in družbene moči prebivalstva in realnega sektorja. Gre za makroekonomski sindrom »debt-induced deflation« ali z zadolževanjem povzročenega upada kupne moči in povpraševanja.

Temeljne značilnosti sodobnih gospodarskih razmerij so naslednje:

- 1/3 vrednosti vsakega nakupa gre za obresti;
- obresti gredo privatnim bankam, ki ustvarjajo denar kot dolg – pri tem je znesek dolga v vsakem primeru višji, kot je znesek, ki je bil posojen;
- v obdobju finančnega balona je v ZDA več kot 40 % vseh dobičkov pobral finančni sektor – v primerjavi s 7 % leta 1980;

- med 21.000 do 32.000 milijard dolarjev je skritih v davčnih oazah – okrog 1/3 svetovnega BDP. Večina denarja izvira z Wall Streeta.

Koncentrirana finančna moč popolnoma obvlada politični sistem. Številni analitiki in naraščajoče število politikov se strinja, da so politične stranke postale zastopnice izključno interesov Velikega kapitala, interesi državljanov pa nimajo ustreznega verodostojnega zastopstva. Za razumevanje globalnih megatrendov in vzrokov je bistveno razumevanje teorije in prakse **propagande**. Nekateri se morda spominjajo izraza »agitprop« – agitacija in propaganda iz časov socializma. Dejansko pa gre za dolgoročno prisoten mehanizem obvladovanja človeških množic, katerega teoretične in praktične predpostavke je v 20. letih prejšnjega stoletja postavil Edward Bernays v ZDA, vnuk bolj znanega psihoanalitika Sigmunda Freuda, s katerim je tudi sodeloval. Bistvo tega pristopa je v obvladovanju človekovih želja prek njegove podzvesti. Prvi velik in uspešen propagandni projekt je Edward Bernays izvedel po naročilu ameriške tobačne industrije in dosegel dramatično povečanje števila kadilcev med ženskami srednjega in višjega razreda. Od takrat se je razvila globalna propaganda, industrija, ki vključuje Hollywood, socialna omrežja, glavne medije ... Ne da bi se zavedali, so naše nakupovalne, volilne in druge življenjske odločitve v veliki meri usmerjene prek podzvesti. Samo z upoštevanjem tega dejavnika lahko razumemo, kako ljudje sprejemajo zmanjševanje zanesljivosti in kakovosti delovnih mest, uničevanje naravnega in družbenega okolja, perverzne razlike v dohodkih in premoženju, glasujejo za politike, ki ne dajejo nobenega razumnega dokaza, da bodo delovali v interesu večine državljanov.

Krono nadaljevanja popolnega podrejanja interesov državljanov in nacionalnih držav Velikemu kapitalu predstavljajo globalni sporazumi (poleg že delujočega NAFTA, še TPP, TPIP, CETA, TISA, ISDS, TRIPS ...), ki nimajo veliko opraviti s trgovino, ampak dejansko predstavljajo razveljavitev nacionalnih ustav, saj vzpostavljajo absolutno dominacijo globalnih korporacij. Tam, kjer sporazumi že delujejo – npr. v ZDA, Kanadi, Srednji in Latinski Ameriki, Egiptu ... vidimo, kam to vodi. Kanada je zaradi NAFTA in CETA postala najbolj tožena država na svetu – posledica ukrepov države za zaščito okolja so milijardne odškodnine, ki jih korporativno razsodišče dosodi korporacijam. Brez možnosti pritožbe! Na tej osnovi se je že začel kopičiti špekulativni kapital, ki investira v vse bolj pogoste tožbe korporacij proti državam. Posredno državljani plačujejo perverzne igre Velikega kapitala. V EU se je podpis CETA nekoliko majal, a kamenček v uničevalno kolesje je spustila le Valonija, pa še ta se je po nekaj dneh uklonila. Pojavljajo se politiki, politične usmeritve, gibanja, ki v ospredje svojega programa postavljajo vzpostavitev pogojev za **harmonično delovanje družbe kot celote**, za trajnostne odnose med državami in državljani, med ljudmi in planetom, med gospodarstvom in negospodarstvom, med realnim in finančnim sektorjem. Zaenkrat je največja moč teh idej prišla do izraza v ZDA, v stališčih Bernieja Sandersa in predvsem dr. Jill Stein, ter vrste vse močnejših gibanj – velik del je povezan z Ralphom Naderjem, deluje pa tudi v zastopanju pravic zapostavljenih segmentov

prebivalstva. Podobno programsko platformo ima novi predsednik britanskih laburistov Jeremy Corbyn. Progresivne ideje so bile brutalno zatrte v Grčiji, pojavlja se panevropsko gibanje za demokratizacijo Evrope. Glavni nosilci so blizu t. i. »sočutni« liberalni demokraciji, ki je zelo agilna pri vprašanjih svobode in svoboščin posameznikov, posameznih skupin ter interesov, ima v marsičem prav, vendar idej ne postavlja v dovolj jasnem družbenem, ekonomskem in razrednem kontekstu. Pri vprašanju beguncev je npr. težišče obravnave na humanosti, solidarnosti in vključevalnosti ... ni pa dovolj jasno izpostavljeno, da so valovi beguncev v osnovi negativen družbeni, ekonomski in socialni pojav, ki ima svoje **vzroke**. Da je v osnovi nesprejemljivo, da Veliki kapital povzroča vojna stanja zaradi svojega interesa po moči in denarju in s tem povzroča razdejanje in valove beguncev. Od pomembnih politikov na svetovni ravni je to najbolj jasno predstavila dr. Jill Stein – namreč **vzrok in posledico**. Poleg tega so progresivna stališča dobila najmočnejšo oporo v Grčiji na referendumu leta 2015, a je bila državljanom naklonjena opcija reševanja grškega problema s strani Trojke z demonstrativno brutalnostjo zatrta v kali. Globalnega pomena so zmage Jeremyja Corbyna – novega predsednika angleških laburistov – španskega Podemos, italijanskih 5 zvezd ... V Italiji je bila kot predstavnica protikorupcijskega gibanja 5 zvezd Virginia Raggi izvoljena za županjo Rima.

Vse progresivne pobude pa doživijo kapitalske in propagandne protiukrepe. Po močnem valu osamosvajanja latinskoameriških držav izpod izkoriščevalstva ameriških korporacij v preteklem desetletju v zadnjem obdobju zaznavamo val prevratov, voden s strani globalnih korporacij (npr. odstavitve brazilske predsednice Dilme Rousseff), zato je na globalni ravni težko predvideti, kako bo v prihodnosti – **revolucionarne spremembe v korist človeka ali popolna dominacija globalne oligarhije**.

V dneh zaključevanja tega prispevka je prišlo tudi do razpleta predsedniških in parlamentarnih volitev v ZDA. Za marsikoga je bil 8. novembra 2016 za predsednika presenetljivo izvoljen Donald Trump. Številni analitiki med glavne vzroke tega volilnega izida uvrščajo revolt ogroženih slojev prebivalstva, ki je pred obdobjem predsednika Busha desetletja živelo kakovostno in perspektivno življenje srednjega razreda. Podoben glas protesta torej, kot je povzročil izstop Velike Britanije iz EU. Za Evropo in Slovenijo je politična usmeritev ZDA, kot največje svetovne velesile, ki jo nekateri imenujejo kar globalni imperij, zelo pomembna. V tem kontekstu je z nekaj optimizma možno pričakovati kratkoročno umirjanje, npr. odnosov med ZDA in Rusko federacijo. Trump je tudi napovedoval odstop od sklepanja globalnih sporazumov, ki sem jih omenil v uvodnem delu.

Tudi za škofjeloško gospodarstvo bi bilo to lahko posredno pozitivno, saj bi lahko prišlo do umirjanja odnosov med finančnim in industrijskim sektorjem. Na drugi strani pa je zaskrbljujoča sestavina tako Trumpovih stališč kot stališč republikanske stranke nepriznavanje človekovega vpliva na okoljske spremembe. Že v retoriki med volilno kampanjo je Trump napovedal nove davčne olajšave za najbo-

gatejše, ohranjanje in krepitev industrije fosilnih goriv (premog, nafta), nadaljnje širjenje okoljsko zelo škodljivega frackinga (pridobivanja nafte z hidravličnim drobljenjem skrilavcev), zaostritev odnosov z Iranom ... Vprašanje je tudi, kako in ali bodo v praksi zaživele pozitivne parole o izboljšavah za delavske množice in ustvarjanje *Velike Amerike*. Analitiki argumentirajo izvolitev Donalda Trumpa podobno kot visoko podporo Baracku Obami pred 8 leti in Berniju Sandersu letos – vzbujanje dovolj prepričljivega upanja na **spremembo**. Ob tem pa se volilci odločajo vse bolj bojazljivo in zaradi učinka kognitivne disonance, bojazni pred še večjo neugodnostjo, kot je obstoječa, so odločitve v okviru »varnosti« pričačovanj. Bolj kakovosten program in vrhunskost osebnosti predsedniške kandidatke dr. Jill Stein je prepričal samo dober odstotek ameriških volilnih upravičencev.

Evropa

Začetki Evropske unije (EU) v letu 1950 so bili pospremljeni s principi humanosti in miru (Adenauer, De Gaulle, Monnet), konkretno je npr. Schumanova deklaracija v zvezi z ustanovitvijo skupnosti (dejansko kartela) za premog in jeklo vsebovala naslednje ideje:

- Svetovnega miru ni mogoče zagotoviti brez ustvarjalnih prizadevanj, sorazmernih z nevarnostmi, ki ga ogrožajo.
- Evrope ne bo mogoče oblikovati naenkrat ali po enem načrtu. Zgrajena bo s konkretnimi dosežki, ki bodo najprej ustvarili dejansko solidarnost.
- Združevanje proizvodnje premoga in jekla bo spremenilo usodo regij, ki so bile dolgo podvržene proizvodnji vojaškega orožja, katerega žrtve so nenehno bile.

Strateške zamisli globalno vplivnih posameznikov, omrežij in institucij glede poslanstva evropske povezave so bile verjetno že v začetku različne, velike so bile, in so tudi še, razlike med uradnimi deklaracijami in dejansko vsebino. EU je bila spočeta kot kartelni dogovor za premog in jeklo. Odpira se vprašanje, kaj si je kdo predstavljal pod sintagmo »solidarnost«. Solidarnost koga s kom? Bogatejših z revnejšimi ali revnejših z bogatimi bankirji? Soočanje EU z grško krizo je dejansko predstavljalo izsiljeno solidarnost državljanov EU s špekulativnimi bankirji, predvsem Nemčije, Francije in v ozadju tudi ZDA.

Danes lahko ugotovimo:

- EU nima konsistentne organiziranosti. Še teoretično ne obstojijo, zato posledično v praksi ne morejo delovati kot obvladujoče, **demokratske** institucije, ampak EU dejansko upravlja **finančna oligarhija** prek Evroskupine, ECB in Evropske komisije – neizvoljenih in delno tudi nezakonitih organov;
- evro je strokovno nedorečena valuta, niti teoretično ni definiran mehanizem uravnavanja ekonomskih razmerij med različno razvitimi regijami;

- v obdobjih krize posameznega nacionalnega gospodarstva EU ne deluje razvojno, ampak v odnosu do članice v težavah uveljavi plenilska načela finančne oligarhije;
- odločanje upravljalcev EU je motivirano z interesi korporacij, ne z interesi državljanov;
- BREXIT pomeni veliko zaostritev odnosov, lahko tudi začetek razpada EU. Motivi angleških volivcev za izhod iz EU so bili raznorodni – od nacističnega ekstremizma do utemeljenega nezadovoljstva z institucijo EU;
- tudi v Italiji in na Nizozemskem so prisotne močne pobude za izstop iz Evroskupine;
- geopolitično je EU v krizi, saj jo upravljalci usmerjajo v konflikt z Rusijo, namesto da bi EU svojo razvojno perspektivo gradila z razvojem evrazijskega prostora, predvsem v povečanem sodelovanju z Rusijo, Kitajsko in Indijo.
- taka EU kot je danes, ni v interesu državljanov držav članic EU!
- Pomenljiva je manj znana izjava dr. Roberta Mundella, »očeta« evra, kanadskega elitnega ekonomista, Nobelovega nagrajenca: *Evro je način, da parlamentom vzamemo kakršen koli vpliv na monetarno in fiskalno politiko. S tem je nadležna demokracija umaknjena iz ekonomskega sistema.*

V javnosti vse večjo pozornost dobivajo poročanja svobodnih medijev o dokumentih, iz katerih izhaja, da je bila EU v marsičem dejansko zamisel CIA, da bi v povezavi z NATO-m nadzorovali in nadvladali Sovjetsko zvezo ter preprečili evrazijsko povezovanje.

In res je EU do večine držav članic vzpostavila neofeudalni odnos.

Slovenija

<i>Slovenija 1990-2015</i>	1990	1993	1995	2000	2005	2010	2015
BDP (M€)	13.945	10.849	16.209	21.700	28.722	35.485	38.570
Število prebivalcev	1.960.000	1.970.000	1.980.000	1.987.000	1.997.000	2.047.000	2.063.000
Število zaposlenih	909.743		745.237	768.172	813.100	835.039	804.637
BDP/prebivalca (€)	7.115	5.507	8.186	10.921	14.383	17.335	18.696
BDP/zaposlenega (€)	15.328		21.750	28.248	35.324	42.495	47.935
Realna rast BDP (%)	-8,2		4,1	4,6	4,0	1,2	2,3
Saldo tekočega računa/BDP (%)	3,0		-0,5	-2,8	-1,8	-0,1	5,2
Obresti javnega dolga/BDP (%)	1,0		0,0	0,5	0,5	1,2	2,4
Javni dolg/BDP (%)		11,7	10,8	19,5	24,3	33,5	70,7
Znesek obresti na javni dolg (M€)	143	0	6	101	132	433	932

Nekateri makroekonomski podatki za Slovenijo v obdobju 1990–2015. (*vir: mag. Velimir Bole*)

Osnovne ugotovitve o slovenskih trendih v obravnavanem obdobju:

- bruto družbeni proizvod (BDP) je ob osamosvojitvi najprej nekoliko upadel, v kasnejših letih se je povečal z indeksom 355 (1993–2015);
- število prebivalcev se je povečalo, število zaposlenih pa zmanjšalo, kar je predvsem posledica staranja prebivalstva;
- realna rast BDP je bila ob osamosvojitvi negativna, dosegla zelo solidno raven okrog 4 % do obdobja gospodarske krize (2008), v zadnjem obdobju je, glede na splošne razmere v Evropi, ponovno na solidni ravni (2,4 % leta 2015);
- delež javnega dolga se je v zadnjih 20. letih povečal z indeksom 604! Pri tem pa ne gre za razsipnost države pri »dobrih« postavkah proračuna – šolstvo, zdravstvo, pokojnine ... –, ampak za prevzem dolgov iz privatnih nepremičninskih in privatizacijskih špekulacij na ramena slovenskega davkoplačevalca;
- poleg zgornjih podatkov je ilustrativen še podatek, da je bil saldo tekočega računa plačilne bilance države leta 2004 pozitiven, leta 2008 pa negativen, in sicer v znesku 10 milijard evrov;
- najbolj zaskrbljujoč podatek je slabo finančno upravljanje države, saj je v obdobju 2000–2015 prišlo do povečanja deleža obresti za plačilo javnega dolga, z indeksom 480. To je posledica globalno prisotnega procesa zadolževanja privatnega sektorja zaradi nepremičninske in privatizacijske evforije, neizogibnega poka napihnenih balonov in prevzema obveznosti v javni dolg. Državljeni torej na koncu plačujejo dolgove špekulantskih omrežij.

V kontinuiteti trendov poosamosvojitvenega obdobja je Slovenija na poti v neofeudalizem. Na vodilnih pozicijah ni zaznati vsebinskega spoštovanja ohranjanja in krepitev slovenske nacionalne suverenosti.

Gospodarsko jedro je še vedno čvrsto in dinamično – kljub, ne zaradi, upravljanja države. Posebej dinamičen je izvozni sektor, ki je tesno povezan z nemško avtomobilsko industrijo. Še vedno je relativno močan kmetijsko-zadružni kompleks, vendar so perspektive vprašljive zaradi izgube nacionalnih pozicij na področju bančništva, zavarovalništva, trgovine, energetike, prometa, vode, industrije ...

Zaradi servilnosti vodilnih struktur je Slovenija pogosto poskusni zajček – do kod oligarhija v posameznem trenutku lahko gre, ne da bi bil revolt prevelik. Na koruptiven način je bilo v »sanacijo« bančnega sektorja vrženih več kot 5 milijard evrov, namesto da bi v dokapitalizacijo bank investirali 400 milijonov evrov. Na podoben način poteka demontaža nacionalnih gospodarskih in negospodarskih sistemov – SDK, NLB, NKBM, SIB, Celjska banka, Factor banka, Triglav banka, Tovarna sladkorja Ormož, Mercator, Letališče Brnik, Elan, TAM ... Z letošnjim letom so pokojninske zavarovalnice za več kot 50 % znižale pokojninske rente! Prizadetih je več kot 500 000 Slovencev – predvsem mladih, a se nihče od poklicanih niti ne oglasi niti ne reagira na opozorila.

Škofja Loka

Presenetljivo je, da so podatki o prvih letih samostojne Slovenije »izgubljeni«, s kolegi iz BSC jih iz uradnih virov nismo mogli pridobiti. Precej zgovorno sliko o razvoju škofjeloškega gospodarstva pa vseeno lahko dobimo z analizo podatkov za zadnjih 15 let. Temeljni pokazatelji za pet največjih gospodarskih subjektov v občini so naslednji:

Primerjava podatkov za 5 največjih gospodarskih družb leta 2000 in leta 2015. (vir: GZS, BSC)

Prvih 5 leta 2000	Prihodek (€)	Zaposleni	Dobiček/izguba (€)
Mercator Gorenjska d.d.	69.852.829	809	1.784.552
Termo d.d.	37.297.384	432	2.774.921
TCG Unitech LTH d.d.	33.286.492	608	2.515.477
Jelovica d.d.	22.230.921	718	-50.125
Tehnik d.d.	19.449.462	412	408.375
Skupaj	182.117.088	2.979	7.433.200

Prvih 5 leta 2015	Prihodek €	Zaposleni	Dobiček/izguba €
LTH Castings d.o.o.	205.609.000	1.513	25.303.000
Knauf Insulation d.d.	104.170.000	421	8.774.000
Filc d.d.	66.731.000	248	13.698.000
Bosch Rexroth d.o.o.	33.245.000	271	89.000
SIBO G d.o.o.	28.909.000	206	3.439.000
Skupaj	438.664.000	2.659	51.303.000

Indeks 2015/2000	241	89	690
-------------------------	-----	----	-----

Na osnovi navedenih pokazateljev lahko ugotovimo:

- škofjeloško gospodarstvo, če posebej pogledamo pet največjih subjektov po prihodku, je v obdobju samostojne Slovenije doseglo izjemno rast prihodka, ki se je povečal za 2,4-krat, še višjo rast dobička, ki se je povečal za skoraj 7-krat, število zaposlenih v petih največjih podjetjih pa se je zmanjšalo za 10 %;
- okrepile so se klasične industrijske dejavnosti, prišlo pa je do upada trgovine, gradbeništva in lesno-predelovalne industrije;
- največji gospodarski subjekti so izrazito usmerjeni v izvoz, nekatere družbe so tudi v delni ali popolni tuji lasti;
- dobri finančni rezultati izvirajo iz uspešnega povezovanja dolgoročne tradicije škofjeloškega gospodarskega prostora, visoke delovne kulture

na ravneh, od proizvodnih in režijskih delavcev do visoko strokovnega tehničnega in poslovnega kadra;

- pomembna je močna obrtniška dejavnost, tako tista, ki je v tesni povezavi z večjimi industrijskimi podjetji, kot tista, ki se razvija bolj samostojno, z usmeritvijo na razvejan domači in tuji trg;
- prisotna je intenzivna povezanost industrije z občinskimi izobraževalnimi institucijami, še posebej s Šolskim centrom, kjer se usposabljaajo številni kakovostni kadri s področja strojništva in lesarstva. Mehatronika se je izoblikovala v eno strateških področij škofjeloškega gospodarskega razvoja.

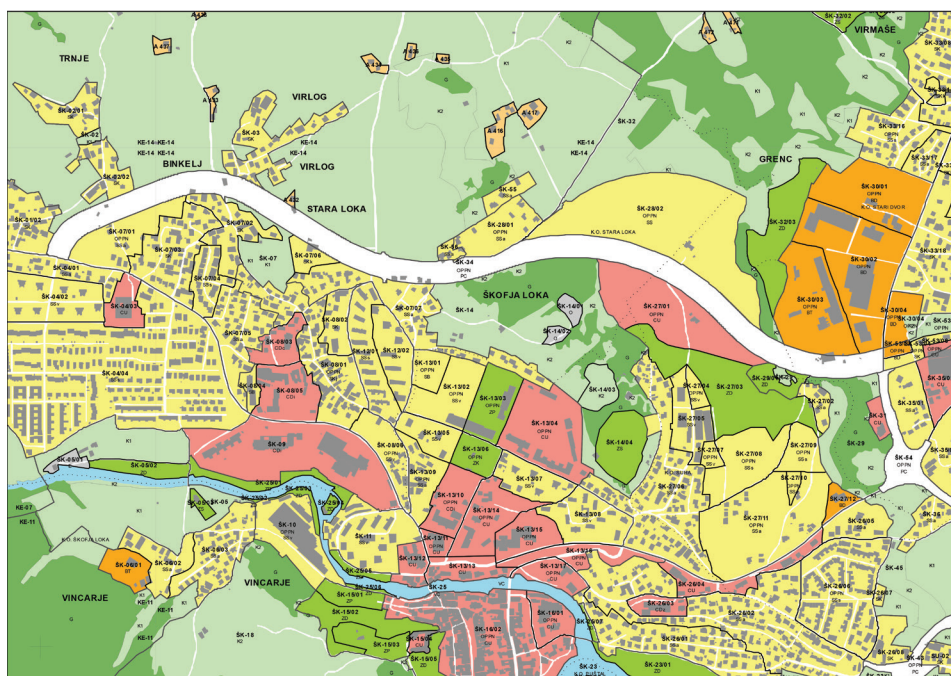
Zelo pomembno vlogo imajo tudi zadruge, predvsem Loška zadruga in Loške mesnine. Skupen prihodek teh dveh subjektov, v višini skoraj 45 milijonov evrov, bi zadruge uvrstil med največje gospodarske subjekte v občini. Še bolj pomembno pa je poslanstvo zadrug, ki delujejo v interesu kmetov, obrtnikov in uporabnikov ter zagotavljajo dobre pogoje za proizvodnjo, pridelavo, predelavo, trženje in financiranje na področjih hrane, lesa ter drugih proizvodov in storitev.

Med razgovori s poznavalci gospodarskih in družbenih razmer v občini se je kot eno izmed najpomembnejši področij izpostavilo področje planiranja. V ta okvir so nekateri uvrščali tematiko prostorskega planiranja in kritično vprašanje industrijskih in obrtnih con. Prav v zadnjih letih so se stvari kar pozitivno razvile, zaživela je industrijska cona na Trati, prometne razmere se postopoma urejajo, dolgoletna travma zaradi obrtne cone na Trati se je razpletla, izpraznjena lokacija Jelovice je omogočila kratkoročno zadovoljive možnosti za nekatere proizvodne dejavnosti. Najhitreje rastoči gospodarski subjekti pa že ugotavljajo, da svojih potreb po širitvi ne morejo več realizirati v okviru škofjeloških prostorskih možnosti. Potrebo po močnejšem družbenem planiranju vidijo tudi v vodstvu Obrtne zbornice.

Industrijska cona Trata je imela bistven pozitiven vpliv na razvoj številnih večjih in manjših podjetij. Izgradnja krožišča in ločenega vzhodnega dostopa v IC Trata je prispevala h gospodarski učinkovitosti in kakovosti življenja v občini. (*vir: arhiv Občine Škofja Loka*)

Škofjeloška občina je pravilno izpostavila prioriteto povezovanja različnih vrst javnega in privatnega prometa, nadaljnje uspešno reševanje teh vprašanj pa bo možno samo z jasnim državnim konceptom in dejansko podporo razvoju javnega prometnega omrežja. Občina je uspela po več desetletnih prizadevanjih realizirati pomembne izboljšave prometne pokritosti občinskega prostora in s tem pomembno podporo gospodarskim dejavnostim. Poljanska obvoznica s predorom, krožišča, kakovostna povezava industrijske cone s podvozom, zametek povezave s severno obvoznico (še v projektu) in povezavo s cesto Ljubljana–Kranj (še v projektu) – vse to omogoča višjo raven kakovosti življenja in gospodarskega delovanja v občini. Bo pa potrebno kakovostno družbeno planiranje za nadaljnji razvoj umeščanja novih železniških povezav v prostor, povezavo z avtocestnim križem, tovorni in potniški terminal na Trati ter povezovanje različnih vrst prometa.

Severna obvoznica bo predstavljala pomembno zaokrožitev za potek tranzitnega prometa mimo središča Škofje Loke. Krepijo se perspektive za življenjsko okolje občanov in za uspešen gospodarski razvoj. (vir: OPN, Občina Škofja Loka)

Podrobnejši podatki o razvoju Občine Škofja Loka in njenega gospodarstva
so razvidni iz naslednje tabele:

Podatki za Občino Škofja Loka in gospodarske družbe s sedežem v občini za obdobje 1991-2015

<i>Prebivalstvo</i>		<i>1991</i>	<i>2000</i>	<i>2005</i>	<i>2010</i>	<i>2015</i>	<i>Sprememba v obdobju 2000-2015 (Indeks 2015/2000)</i>	<i>Vir</i>
Število prebivalcev	Občina Škofja Loka	20.843	22.040	22.246	22.693	22.912	103,96	SURS
	Slovenija	1.965.986	1.987.755	1.997.590	2.046.976	2.062.874	103,78	SURS
	% Škofje Loke v Sloveniji	1,06 %	1,11 %	1,11%	1,11 %	1,11 %	100,17	SURS
Indeks staranja (razmerje med starim prebivalstvom (starim 65 let in več) in mladim prebivalstvom (starim od 0 let do 14 let), pomnoženo s 100)	Občina Škofja Loka	53,10	64,40	84,09	97,93	104,44	162,17	SURS
	Slovenija	37,60	87,79	108,66	117,36	122,69	139,76	SURS
Povprečna starost (leta)	Občina Škofja Loka		36,70	38,50	40,10	41,20	1,12	SURS
	Slovenija		38,80	40,40	41,60	42,60	1,10	SURS
<i>Aktivno prebivalstvo</i>			<i>2000</i>	<i>2005</i>	<i>2010</i>	<i>2015</i>	<i>Sprememba v obdobju 2005-2015 (Indeks 2015/2005)</i>	<i>Vir</i>
Število delovno aktivnih prebivalcev (po občini bivanja)	Občina Škofja Loka (Škofja Loka je občina bivanja)		8.426	9.461	9.201	9.378	99,12	SURS
	Slovenija		768.172	813.529	818.975	803.644	98,78	SURS
	% Škofje Loke v Sloveniji		1,10 %	1,16 %	1,12 %	1,17 %	100,34	SURS
Število delovno aktivnih prebivalcev (po občini delovnega mesta)	Občina Škofja Loka (Škofja Loka je občina delovnega mesta)		7.784	8.866	7.869	8.816	99,44	SURS
	Slovenija		768.172	813.529	818.975	803.644	98,78	SURS
	% Škofje Loke v Sloveniji		1,01 %	1,09 %	0,96 %	1,10 %	100,66	SURS
Delež delovno aktivnih prebivalcev z višjo in visoko izobrazbo (po občini bivanja)	Občina Škofja Loka (Škofja Loka je občina bivanja)			24,17 %	29,99 %	35,04 %	144,97	SURS
	Slovenija			20,99 %	26,10 %	32,50 %	154,84	SURS
	% Škofje Loke v Sloveniji			1,34 %	1,29 %	1,26 %	93,94	SURS
Delež delovno aktivnih prebivalcev z višjo in visoko izobrazbo (po občini delovnega mesta)	Občina Škofja Loka (Škofja Loka je občina delovnega mesta)			17,11 %	22,70 %	27,29 %	159,50	SURS
	Slovenija			20,99 %	26,10 %	32,50 %	154,84	SURS
	% Škofje Loke v Sloveniji			0,89 %	0,84 %	0,92 %	103,70	SURS
Število registrirano brezposelnih	Občina Škofja Loka		622	572	677	780	136,36	SURS
	Slovenija		104.583	91.889	100.504	112.726	122,68	SURS
	% Škofje Loke v Sloveniji		0,59 %	0,62 %	0,67 %	0,69 %	111,16	SURS
Stopnja registrirane brezposelnosti	Občina Škofja Loka		6,5	5,7	6,7	7,7	135,09	SURS
	Slovenija		12	10,2	10,7	12,3	120,59	SURS
Povprečna mesečna bruto plača zaposlenih	Občina Škofja Loka		721,75 €	1.061,92 €	1.396,58 €	1.593,55 €	150,06	SURS
	Slovenija		799,82 €	1.157,07 €	1.494,88 €	1.555,89 €	134,47	SURS
	% Škofje Loke v Sloveniji		90,24 %	91,78 %	93,42 %	102,42 %	111,60	SURS

<i>Poslovanje gospodarskih družb</i>		2002	2005	2010	2015	<i>Sprememba v obdobju 2002-2015 (Indeks 2015/2002)</i>	<i>Vir</i>
Število gospodarskih družb	Občina Škofja Loka	427	473	559	657	153,86	AJPES
	Slovenija	38.051	43.711	55.734	65.214	171,39	AJPES
	% Škofje Loke v Sloveniji	1,12 %	1,08 %	1,00 %	1,01 %	89,78	AJPES
Število zaposlenih	Občina Škofja Loka	7.083	6.181	4.747	5.369	75,80	AJPES
	Slovenija	469.165	474.601	462.643	444.839	94,82	AJPES
	% Škofje Loke v Sloveniji	1,51 %	1,30 %	1,03 %	1,21 %	79,95	AJPES
Sredstva	Občina Škofja Loka	485.659.549 €	560.327.896 €	600.936.970 €	731.427.587 €	150,61	AJPES
	Slovenija	57.925.659.505 €	74.985.198.676 €	100.306.373.169 €	88.706.009.716 €	153,14	AJPES
	% Škofje Loke v Sloveniji	0,84 %	0,75 %	0,60 %	0,82 %	98,35	AJPES
Kapital	Občina Škofja Loka	238.707.576 €	241.860.715 €	241.982.597 €	422.367.762 €	176,94	AJPES
	Slovenija	26.804.369.161 €	32.297.727.227 €	37.935.952.682 €	39.751.652.142 €	148,30	AJPES
	% Škofje Loke v Sloveniji	0,89 %	0,75 %	0,64 %	1,06 %	119,31	AJPES
Skupni prihodki	Občina Škofja Loka	574.826.249 €	539.379.165 €	516.217.722 €	813.947.980 €	141,60	AJPES
	Slovenija	49.133.658.383 €	60.193.840.157 €	75.317.646.193 €	81.780.548.907 €	166,45	AJPES
	% Škofje Loke v Sloveniji	1,17 %	0,90 %	0,69 %	1,00 %	85,07	AJPES
Neto čisti dobiček / čista izguba	Občina Škofja Loka	8.347.547 €	16.259.861 €	10.237.931 €	66.921.278 €	801,69	AJPES
	Slovenija	952.588.469 €	1.807.427.464 €	-256.496.512 €	1.640.010.486 €	172,16	AJPES
	% Škofje Loke v Sloveniji	0,88 %	0,90 %		4,08 %	465,65	AJPES
Neto dodana vrednost	Občina Škofja Loka			160.146.000 €	263.211.000 €		AJPES
	Slovenija			16.675.270.000 €	18.293.537.000 €		AJPES
	% Škofje Loke v Sloveniji			0,96 %	1,44 %		AJPES

Temeljne ugotovitve na osnovi podatkov iz tabele so naslednje:

- Število prebivalcev Škofje Loke se je v zadnjih 25 letih povečalo s podobnim indeksom, kot to velja za Slovenijo – v absolutni številki za 2 069;
- delež starejših se je v Škofji Loki povečeval hitreje kot v Sloveniji, vendar še ni dosegel slovenskega povprečja;
- povečalo se je tako število delovnih mest v občini kot število delovno aktivnih občanov, še vedno pa je v Škofji Loki več delovno aktivnih občanov kot delovnih mest;
- za skoraj 60 % se je v občini povečalo število delovnih mest z višjo in visoko izobrazbo;
- stopnja registrirane brezposelnosti je v Škofji Loki precej nižja (7,7 %) kot v Sloveniji (12,3 %);
- povprečna bruto plača je v Škofji Loki višja (indeks 102,42) in se je v zadnjih 25 letih za 16 odstotnih točk bolj povečala kot v Sloveniji;
- število gospodarskih družb se je v Škofji Loki povečalo nekoliko manj kot v Sloveniji;
- število zaposlenih v gospodarskih družbah se je v Škofji Loki zmanjšalo za okrog 20 odstotnih točk več kot v Sloveniji;
- skupni prihodki gospodarskih družb v Škofji Loki so se povečali za 25 odstotnih točk manj kot v Sloveniji;

- gospodarske družbe v Škofji Loki so boljje prestale obdobje gospodarske krize (2008, 2009), finančni rezultat se je sicer znižal, a je ostal pozitiven;
- škofjeloško gospodarstvo je zelo povečalo svoj delež v dodani vrednosti Slovenije – od 0,96 % na 1,44 %;
- gospodarske družbe v Škofji Loki ustvarjajo 3,7-krat višji dobiček na prebivalca, kot je slovensko povprečje.

Sklepne ugotovitve in perspektive

Škofjeloško gospodarstvo je v obdobju preteklih 25 let šlo skozi turbulentno prestrukturiranje. Nekatero pomembno poslovno dejavnost so ugasnile, npr. razmeroma veliko trgovsko podjetje Loka, hladilniška industrija, pretežni del tekstilne industrije, razmeroma veliko gradbeno podjetje Tehnik. Pozitivno je, da sta se ohranili in celo krepili dovolj izrazita harmoničnost medsebojnih razmerij in sodelovanje med posameznimi pomembnimi družbenimi ter gospodarskimi segmenti:

- izobraževanje, prometna, komunalna in druga infrastruktura, umetnost, zdravstvo, zdrava voda in prehrana v odnosu do gospodarstva;
- industrija, obrtništvo, združništvo v medsebojnih razmerjih.

Tako konkretni podatki kot kvalitativne ugotovitve na podlagi pogovorov s številnimi gospodarstveniki in drugimi pomembnimi akterji v občini, dokazujejo, da je škofjeloško gospodarstvo trdno in dinamično. To daje osnovo za **optimizem** glede razvoja v kratkoročnem obdobju naslednjega leta ali dveh. Dolgoročno se ta ugoden trend lahko nadaljuje, so pa prisotne naslednje **dileme in nevarnosti**:

- škofjeloško gospodarstvo je, podobno kot slovensko, zelo izvozno orientirano. Zelo je izpostavljena vloga nemške avtomobilske industrije. Morebitne težave te industrije bi se utegnile izrazito prenesti na slovenske in, v tem okviru, škofjeloške izvoznike;

Industrijska cona Trata – Sever (2015). (vir: arhiv Občine Škofja Loka)

- nadaljevanje svetovnih megatrendov, kot so dominacija finančnega špekulativnega kapitala, politične in širše družbene usmeritve, ki zapostavljajo kakovost človekovega življenja in krepijo vlogo kratkoročnega profitnega motiva, privatizacija in finalizacija zdravstva, pokojninskega sistema, šolstva, širjenje vojn, krepitev vojn proti terorizmu, vojn proti drogam ..., bi pomenilo negativen scenarij za temeljne vrednote škofjeloškega družbenega in gospodarskega prostora – tradicijo, dostojanstvo, zavzeto, pošteno plačano delo, zdravo življenjsko okolje, zdravo hrano iz lokalnega okolja, zdravo vodo in zrak kot dobrine;
- pospešena preusmeritev nemške industrije v električna vozila ali/in na prevozne sisteme nove generacije je lahko nevarnost za slovenske proizvajalce.

KRATICE:

BDP	bruto državni proizvod
BIS	Bank for International Settlements – Banka za mednarodne poravnave, Basel, Švica, »centralna banka centralnih bank«
BREXIT	izstop Velike Britanije iz Evropske unije
CETA	Comprehensive Economic and Trade Agreement – prostotrgovinski sporazum med Kanado in Evropsko unijo
CIA	Central Intelligence Agency – Centralna obveščevalna agencija, ameriška civilna obveščevalna služba, deluje prvenstveno izven ZDA
DDV	davek na dodano vrednost
ECB	European Central Bank – Evropska centralna banka, Frankfurt, Nemčija
EU	Evropska unija
FED	Federal Reserve System – centralnobančni sistem ZDA
IMF	International Monetary Fund – Mednarodni denarni sklad
ISDS	Investor-state dispute settlement – sistem, s katerim posamezna korporacija toži državo
NATO	North Atlantic Treaty Organization – 28-članska vojaška povezava ZDA in drugih držav
Oxfam	mednarodna konfederacija človekoljubnih organizacij s sedežem v Londonu
TISA	Trade In Services Agreement – predlagani globalni sporazum za liberalizacijo storitev bančništva, medicine, transporta
TPP	Trans-Pacific Partnership – trgovinski sporazum ZDA in drugih severnoameriških in azijskih držav
TRIPS	the agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights – mednarodni pravni sporazum med članicami WTO o intelektualni lastnini

TTIP	Transatlantic Trade and Investment Partnership – predlagani trgovinski sporazum med ZDA in EU
WB	World Bank – Svetovna banka
WK	Washington consensus – Washingtonski konsenz, 10 standardnih ukrepov za upravljanje držav v razvoju, 1989
WTO	World Trade Organization – Svetovna trgovinska organizacija
ZDA	Združene države Amerike

LITERATURA:

- Brown, Ellen: *The Public Bank Solution*. Baton Rouge : Third Millennium Press, 2013.
- Chang, Ha-Joon: *Bad Samaritans : the guilty secrets of rich nations and the threat to global prosperity*. London : Random House Business, 2008, 276 str.
- Chang, Ha-Joon; Grabel, Ilene J.: *Reclaiming development : an alternative economic policy manual*. London ; New York : Zed Books, 2014, cop. 2004, 224 str.
- Chang, Ha-Joon: *23 Things They Don't Tell you about Capitalism*. London : Allen Lane, an imprint of Penguin Books, 2010, 286 str.
- Chomsky, Noam: *Failed states : the abuse of power and the assault on democracy*. London : Hamish Hamilton, An imprint of Penguin books, 2006, 311 str.
- Chomsky, Noam: *Power systems : conversations on global democratic uprisings and the new challenges to U.S. empire*. New York : H. Holt, 2013, 211 str.
- Chomsky, Noam: *Profit pred ljudmi : neoliberalizem in globalna ureditev*. Ljubljana : Sanje, 2014, 192 str.
- Galbraith, James K.: *The end of normal : the great crisis and the future of growth*. New York [etc.] : Simon & Schuster, cop. 2014, 291 str.
- Galbraith, John Kenneth: *Ekonomika nedolžne prevare : resnica našega časa*. Ljubljana : Družba Piano : Mladina, 2010, 96 str.
- Hudson, Michael: *The Bubble and Beyond*. Dresden : ISLET-Verlag, 2015, 558 str.
- Hudson, Michael: *Killing the Host: How Financial Parasites and Debt Destroy the Global Economy*. Dresden : ISLET-Verlag, 2015.
- Kennard, Matt: *The Racket*. London : Zed Books, 2015, 400 str.
- Klein, Naomi: *This Changes Everything : capitalism vs. the climate*. London : Allen Lane, 2014, 566 str.
- Klein, Naomi: *Doktrina šoka : razmah uničevalnega kapitalizma*. Ljubljana : Mladinska knjiga, 2009, 580 str.
- Klein, Naomi: *No logo*. Ljubljana : Maska, 2004, 431 str.
- Martin, Felix: *Money*. London : Bodley Head, 2013.
- McMurtry, John: *The Cancer Stage of Capitalism, From Crisis to Cure*. Pluto Press. 2013, 392 str.
- Murphy, Richard: *The Courageous State; Rethinking economics, society and the role of government*. Cambridge : Searching Finance Ltd, 2011, 332 str.
- Murphy, Richard: *The joy of tax : how a fair tax system can create a better society*. London : Corgi Books, 2016, 311 str.
- Nader, Ralph: *Breaking Through Power*. San Francisco : City Lights Publishers, 2016.

- Piketty, Thomas: *Capital in the 21st Century*. Cambridge (Mass.) ; London : Belknap Press of Harvard University Press, 2014, 685 str.
- Polanyi, Karl: *The Great Transformation*, Beacon Press, 2001, 317 str.
- Saviano, Roberto: *Gomóra : potovanje v krvavi imperij neapeljske camorra*. Ljubljana : Mladinska knjiga, 2008, 229 str.
- Saviano, Roberto: *ZeroZeroZero*. Milano : Feltrinelli, 2013, 448 str.
- Stiglitz, Joseph E.: *Making Globalization Work*. New York : W. W. Norton & Company, 2006.
- Stiglitz, Joseph E.: *Freefall*. New York ; London : W. W. Norton & Company, 2010, 361 str.

Summary

Twenty-five years of the Škofja Loka economy

The paper discusses the development of the Škofja Loka economy in the period since Slovenia gained independence in 1991. The core of the analysis is the treatment of selected quantified data, relationships and trends. Meaningful comparisons are made of the dynamics of the relationship to the social, municipal environment and development relationships to national average values. The Škofja Loka economy was already strongly linked to the international arena at the very beginning, and the article sheds some light on the situation of the Škofja Loka economy in relation to the main environmental factors - political and macroeconomic. A realistic view of the advantages and disadvantages of the Škofja Loka, Slovenian and global economic moment and prospects depending on the leading global processes, in the opinion of the author is only possible with a heterodox (as opposed to orthodox) approach. On this basis, the impact of the global environment on the Škofja Loka economy and society is analysed with the aid of the findings of globally relevant heterodox and more left-wing neoclassical authors. In order to judge whether some of the economic and social trends are positive or negative, namely, we need to define the basic criteria. How important is the quality of human life, which is defined to a critical extent by the quality of the natural and social living environment? An inconvenient truth is that it is not considered to have a leading role in the dominant, highly financialized neoliberal orientation. People avoid this truth mainly due to the effect of propaganda and cognitive dissonance. It is of critical importance in the long term for the Škofja Loka whether the real sector (industry, crafts, cooperatives) will continue to lose in relation to the financial sector in the distribution of values in the national and global economies. Further financialization of the economy and society constitutes a threat to the long-term prospects of the Škofja Loka industrial core. In the 25 years, the Škofja Loka economy has successfully adapted to the challenges of globalization, it has survived the economic crisis better than the Slovenian economy as a whole and, in recent years, has greatly strengthened the financial results of business. In this paper, we find a positive development of harmony between the main economic sectors (industry, trade, cooperatives) and the non-economic environment (municipal operations and infrastructure, educational system, cultural and sporting environment, work culture and life values of the population of the municipality).